کاڼي دل

په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼی د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندۀ کوي

شاعر : اظهار اللّٰه اظهار

ټائټل : محمد فهيم انصاري

ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب

اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه

رو بے اشاعت : ۱۵ ر اګست ۲۰۰۰ ء

پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور

قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي

" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي

پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي

زما دې هيڅ نۀ دي پکار بچيه

ربّ دې ودان کړه زما هر څۀ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه

چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي

او ربّ ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے. اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نيوكې

د هائيكو ساخت او هيئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسياتي عواملو زېږولې دہ. څه تاريخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته كله، څنګه او له كومه راغلې دہ. ددې وضاحتونو بحث ته ضرورت نه دے پاتې شوے. ځكه چې اوس د دنيا د نورو ژبو او ادبياتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او اديبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذكر به يې لوستونكي د تكرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ كړي. كه نو دې سلسله كښې زما مضمون چې زما د هائيكو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو كښې بنګړي شرنګوي" كښې چاپ شوے دے. يا يې چې او لوستلے شي. او بيا په تېره تېره د بناغلي محمد اياز غزل صيب تفصيلي مقاله چې د هغوي د هائيكو په مجموعه" د بناڅتونو د صحرا وريځې "كښې موجوده ده

په دې حقله كښې كښالې هواروې شي.

ځكه نو دلته زما مقصد د هائيكو په تيكنيك څه تحقيقي مضمون يا مقاله ليكل نه دي بلكې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلكې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائيكو په غند نه كښې مخې ته راغلي دي. ممكنه ده چې په دې لړ كښې زه د هائيكو څه فني او تيكنيكي اړخونه هم په ګوته كړم. ولې حيثيت به يې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زيات هيڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بڅې نه متعارض كېږي چې ګني زما دا ليك په هائيكو باندې منضبط او مبسوط تحقيقي ليك نه دے.

تر اوسه پورې چې د هائيكو په مخالفت كښې كوم ليكونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو كښې سنجيده او غير سنجيده هر دوه قسمه ذهني رويو برخه اخستې ده. دې لړ كښې چې غير اصولي او د هائيكو د صنف سره په حسد، عصبيت او بې علمۍ باندې مبني يې ځايه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځكه او باسم چې داسې ذهني رويې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلكې د نا اهلۍ د پېټو په څخه كښې د ټپې په اوږو د ټوپك ايښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ كولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائيكو د تقابل په نتيجه كښې چې كوم اصولي اختلافات يا بنيادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. بايد

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیاتره ئې واخستلې شي. خوله هر څهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو دَ پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او دَ تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ځکه چې نو اوُ دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او دَ ټاټول کټ اپ هم ښایسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې ددغو ښاغلیو معترضینو دَ قانع کولو دپاره مواد شته."[۱]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې داحقیقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[۲]

لهٰذا ګڼو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال په توګه نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دوېمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي."[۴]

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګني اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې دَ ټپې دَ اهمیت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح دَ فرد دَ انفرادیت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې دَ تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې پخپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اوُدې وائي که چرې دَ پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. او س هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې او س په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هائیکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي."

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هائیکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. او س که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دي او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال ښاغلے اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ ناکلې شوې مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګوران ښاغلے مشتاق مجروح په خپل مضمون "اُف ایناړ کو" هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص "تنقید" چیړ کلې کړې دي. لیکي:

"نن اُف ایناړ کو میتوزي هوم کښې زیږیدلي شخي هایکو د فحاشۍ اعلیٰ تریني نمونې دي بلکې دا ښځه په ډوق سره ویلے شي چې اُف ایناړ کو میتوزي هوم کښې زیږیدلي شخو هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحش ګوئي نه ده کړي. واحد دا نووارد صنف دے چې شخي لیکونکیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې ښاغلے مشتاق مجروح دې څخپله اعلیٰ و ارفع ادبي لیکنې باندې لږ غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د ښېرا نظریې ته زیان وررسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح ځان ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تیروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تور و وېستل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترږجلوي او ښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ ارخونو پکښې په داسې هنر او غندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دچا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناغنډلے کیږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هایکو باندې د فحش ګویۍ تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کیږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زۀ نۀ پوهیږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغیب شته او نۀ ئې معنی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پیچیدګۍ هم پیدا کیدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړۀ نادانې ګسنې
ګرک چې د کوهي چرګې نۀ ماتیږي
ورله په پوزه کښې بنډله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پرې نۀ دي ستول پکار ګڼي نو مازغۀ ئې خرابیدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زۀ د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بیخي بې ځایه ده. چې ګڼې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کیږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلسفي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت يې هم کوي زما په خيال يا
خو ګنې هغوی فقط نفس ګټې او برګزيده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او يا ګنې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرل کېږي.

يا قربانے :

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېرپان پرې ناست دي اترې به شي مېښه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوينه
، سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفايي کښې ګڼ تاويلات او توجيهات
وي ګنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګويي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسيکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.
اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
اړخونه دي څو منبع يې يوه ده يعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واختسلے شي. نو د جمال احساس به پېدا
کېږي او که نه رنځور اړخ يې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه رابښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه آلائش
نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اټي اينړ کو هايکو ليکونکے ښاغلے مشتاق دا هم ليکي :

" زمونږ د پښتو نوو ليکونکيو د هايکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زمونږ
متقدمينو دومره څه ونه ليکلي دي چې اوسنو ليکونکيو
ته يې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هايکو ليکونکي ماته
ټول سايکو ښکاري زما يو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرېيه ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې
اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خاځاپه دې اصناقو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې دَ هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي۔"[٩]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے ګول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوئے تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي. بحر کيف دَ ښاغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې ليک نه قدم په قدم دَ هائيکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ 'انې اينه کو ليکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بيا هم ښاغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته دَ نوو ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته دَ وېلو دپاره هېڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګني دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرئيلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال دَ تلازې وغيره کوم فکري او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمينو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او دَ هغوي دَ خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي ګول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوې چې ګنې دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او سينه زوري ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمينو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاطرات ټړوي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختميدونکې جمود به ئې په اعصابو لګه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګماياڼے، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ پوره کړې ده چې د هايکو شخصيتونکي ئې وخت په وخت په ځنډ نه ځنډ شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټريسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو ټول په ادب ورته زه دا وئيل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فېشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه اندازه خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي ځمل وي د ټکل لیکونکي
رل ماډل وي او د ټپې خالق کېږي وي على هذا القياس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېړوتي حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلى او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نهٔ لري.

ترڅو پورې چې د الې اینډ کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه ځنې مړه
شوې خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېرې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نهٔ
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوې دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نهٔ کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغېره نهٔ کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
مېرغړ کبډي او ګولي ډنډه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د دغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نهٔ دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سرے ځکه او وائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفېسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووهٔ او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوي مثله اوږده وي یعنې هایکو د هیئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب

دوې ارکانو مطابق کیږي شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع = ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع = ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري کتو خو ډېر نیمګړتیاکاني په کښې محسوسیږي او یو ځاے نیم کښې په کښې د تحقیقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ییک یو فني تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومیږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلي او ټیکنیکي ارتقا په نظر کښې نه ده ساتلې کښې نو هایکو به یې د اوولسو څپو[۱۷] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نه داوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنیت دري چې د هایکو د صنف نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تاکلے شوي قیود او حدود نه پورته کول غواړي. کښې نو د جاپان د ډېرې هایکو ګیکونکي باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې اهم دے. دغه ترتیب حرفِ اخر نه دے ګڼلے او بیا په عالمي ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو لیکلو تجربې هم شوي دي. کیدے شي پروفیسر صیب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا یې هم وضاحت لازمي ښکارېدو.

بهر حال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې یې د همایون هما صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هیڅ تړون او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوې بحر نهٔ مقطع کیږي ځکه چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې په دغه تجویز شوي بحر باندې ښځې تقطیع نهٔ کیږي.

هایکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مینه نهٔ پوهیږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو یکښې یو حرکت او غورځیږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمیر به ئې اووه[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کیږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پریشان داودزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پریشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خوریږي و اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانیږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تې سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کیږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کیدے.

پاتې شوه د بناغلي پریشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

عرض دے چې هر درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي خوبښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تېکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګني چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګني اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړي دي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګني تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هئیت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. ط

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے
حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې
خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې
هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے
شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي.
مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستے
کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پېرایه
کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل
چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر
فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې
له څه ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح
ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره
پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د
جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو
وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعوی
کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم
پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هایکو په ورستو
د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا
خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي.
بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه
چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک
او شعور او د تخلیق د زړه چاؤدون څرېکې که په هر
صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او
بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب
سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې
په هر ګل کښې پیدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو
همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې
ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري
مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو
دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نه دے ورکړے خو
بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي
(اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هېڅ
قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د
"ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې
استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي؛

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی
ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ
سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں ۔ ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے ۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں ۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه ، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه او ځي ۔ ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے ۔ بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وښلو نه انکار اونکړي ۔ او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل ۔ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري ۔ او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي ۔

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوٰی هم کوي چې مناسب نهٔ ده ۔ په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي ۔ هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي ۔ ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي ۔ هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي ۔ نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي ۔ بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اره مرو درې مصرعې وي ۔ باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه ۔ بله د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. څرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه تحلو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لنډۍ مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوىٰ به هغه رنګ باطله وي لکه د دوؤ مختصرو مصرعو د ټپې دعوىٰ.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخليقي کړلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق يې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نه کړي که چرې دا خبره او منلې شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه لاس ونه اوونيځي. بناغلي دا هم وائي چې ټپې له په هايکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا کېږي چې اخر هايکو ته د ټپې مېړه يا خاوند ولې کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نه وي حاصل. بلکه اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هايکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لره کښې بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. آيا دا داسې خبره نه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې ښځې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوښ شي.

ګران بناغلي اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ...... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے ۔"[14]

زۀ منم چې تشبيهه چرته هم ناسمه نۀ وي خو اباسين صيب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده دَ تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې دَ رکشې سفر دَ موټر سائیکل دَ سفر نه زیات محفوظ او دَ عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې دَ پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې آخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیات کسان سوارَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم ادارهٔ کرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال دَ وکالت دَ ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل دَ ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو دَ ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک دَ کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

دَ پښتنو دَ تاریخ، تهذیب او دَ روایاتو نه هم دَ لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که دَ سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج دَ پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو دَ کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به دَ ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم دَ قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې دَ هائیکو وجود دَ ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائیکو دَ جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې دَ ځني استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې دَ ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو دَ ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو دَ ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني دَ ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله دَ ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه دَ لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو دَ "رګه" "څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي. دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترايلي داسې ؤ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلې شو او لا ئې په سر کښې پونړه نه ده وهلې چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو يوائې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او د ډيوې تنه وړې وېي شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې بړېښې."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نه راپيدا کېږي ادب څه شريعت کوم نه خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب درېيم مفتي او منلے شي نو بيا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راټوخانے کېږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي. دا حقيقت دے چې د اعلى د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکي اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوى د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وئيل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زه چې هر څه فرمايم. هيڅ چرې ئې هم او نه منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي ادبي مشوره ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثر ورکوي. والله اعلم بالصواب.

بيا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړه چاوُدون راز بېرېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منوونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د شلم پیشتم اپریل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوبیتکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نهٔ کړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې موږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد او کړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وویلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ټکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

زۀ منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نۀ وي چې داسې به اوغواړي خو زۀ دا هم نۀ غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څۀ جرمه تهمتي او بې له څۀ ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دۀ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده - بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نۀ وي که د پښتو ټپې په حقله هم څۀ اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې ګڼ توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نۀ لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خورَوي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونۀ مني. بحرتقدير ددغې نزاعي اړخ نه يو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او آهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو ټاکلو شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راو تلے.

چې زما په خيال د نرګسيت يو رنځ دے.

ښاغلي پروفيسر داورخان داؤد ويلي:

" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form
بحر يا آهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نۀ پوهېږم چې ښاغلي داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې " يا قربان" په څۀ مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زۀ منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي ستړې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند خومره سپړلي به ئې ښکلا کاتو ته ګڼکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوی سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لرې نه
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته
پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درون وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو
وسنو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي
اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي.
کني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مردف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

اندېښنې مهٔ کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې

ستا دَ ګوګل په ښاريه کښې

ځان ترې ساته بېخي اوږدهٔ لري لاسونه

کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه

ځکه خو وايم چې ډېر مهٔ کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل دَ يو نو زاېږده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هېيتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ يو صنف دَ پر مختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ ښاغلي سهېل خټک دَ مجموعې ټپه ايز هم دے دَ مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې ورمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې دَ يوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج يا کلائکس ورته وبللے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووايم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېزَ هم دَ ټپې په ستړکچر کښې هېڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات دَ ښاغلي سهېل خټک دَ ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې دَ هيئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې د پيوند کارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې وارهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي يعنې ساختاتي ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحريکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به دغه په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او څنګه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو ته پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هايکو ښهٔ نهٔ ده - د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زموږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولے شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ايماندارۍ سره يې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله يې صادره کړي - کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور يې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے - اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دوارو تقابل يې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل ۲۰ کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نهٔ صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره يې ناقدينو مقابله هم شروع کړه - اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښانه ثبوت دے چې هايکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانهٔ يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې بې کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځېږونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَهايکو دَ منکرينو پۀ ځايه ضد و نه په هايکو دَ اسمان رفعتونو ته پورته نه پوره ورځ خاطا ورسوي دا مبالغه نۀ ده بلکې ددې خبرې دمېرې ښخبنې، ژوراثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زۀ هايکوله په ټپه فوقيت ورکوم نو دوې بد به کوي. زما خو دَ زړۀ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکين رسي. ذهن ته تفريح بخښي. ضمير پرې رابېداريږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زۀ محسوسوم چې دَ ټپې او هايکو ځان ځانته ميدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه يو بل سره په ځينې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ يو بل حقونه چرې هم نۀ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ يو غندنه هم عقلمندي نۀ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافيائي بندېزونو، نسلي امتيازونو او طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه دَ خوبۍ او ناخوبۍ باعث ګرځول هيڅ دور انديشي او دانشمندي نۀ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هايکو دَ پښتو ژبې نه ويستل غواړي او نۀ اوس هايکو دومره ورکه سپکه اوبۀ څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

Scanned by CamScanner

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مای ، ۱۹۹۸ء .
(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .
(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، انې ایسنو کو هایکو ، غیر مطبوعه .
(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جبدروډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .
(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .
(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، انې اینو کو هایکو ، غیر مطبوعه
(۸) ایضاً ایضاً "
(۹) ایضاً ایضاً "
(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیې جې ، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ -
(۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن
ایضاً " ایضاً "
(۱۴) "
(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء .
(۱۶) اباسین یوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن .
(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء
(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء .

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې د ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کېږي خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کېږي غښتې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ګمان کړې ما جانانه بيا مې نهٔ پېژنې
خور مې د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پر ده شي
چې د انګړ ګلونه اوشوکوي
تربنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ونه تېروُم
يو خوا پېتي کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دُومه واچوم

چا جينکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ومېل مې ستړګي به اوس نهٔ پېتوي
ورته زما د وېنې ډِرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګيله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کښالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غريب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږي وو
نو ګیدړانو به وو ټول خوړلي

ښه‌ر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځرويو له ځمه
مینه کوه خو راترغاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانه‌نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې خادرکړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

ښه‌رینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېښې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه سور کړه څي

نو زما شونډې به پترې نه نيسي
زه چې نامه د خوشبويو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نه دي
چې تصويرونه دې هم ګورمه نو
وېرم کله مې تړول کلې په کاڼو اولي

وائي زما غريبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جينکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو يې پروا نشته دے
وائي په کړه دې نظره يم خو
راله پيدا چرته د سرسپوري کا

○

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نه ده
چې يې په لاړو کړ کوے شيريني

○

دا چې په خه فريب کښې کېږه يې ته
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پېتو ستړګو پرې باور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
خومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سرغوځوي

○

بې ځايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تا ته ښهٔ پته ده
ته دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان دَ سيمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ دري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېښتس زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د پنګاړ ناه په يو دو را اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هرچا سره مينه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر سترے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شپږيني زما
لوړه ژوندي ' انغړي مړه پراتلوي

خمه سلام د هواګانو په رخ
يم د سپېريانو د ږولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره ږي کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د ځي شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه تورې يو تېکې کښې ځائے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه لېدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نو وي

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ږيره له دغې ويرې نهٔ خرايمه
چې اصل څو مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراتهٔ دي قتل توريالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل ئې شيرينې زما
که په جبو کښې هم مښته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بحث کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته توکلې لاړې نهٔ راځي بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نه بږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اووائي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سيلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا دهٔ کله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما ځهٔ غوښتلي وو او دا ځهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبايلې که پوزه کړې

○

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواېي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلي نهٔ وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانې او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کېنې زمونږ کار نهٔ لري
حد کېنې دې اوسي ګڼې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوتې اویو کېنې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدایه شته دښمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کېنې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دی خو مصرا کېږي د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګوابنونه
د محرومیه احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګڼې نو زۀ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړۀ ګېنې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوټه دري کړي
داڅې بصر له کوره شپې مۀ کوه
ګڼې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بېځي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ووېل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تبېستې مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بېتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کاله ته
دَ نمر خاته نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بيا
ما سره ستوري پټ پټوڼي کوي

بې وفا نهٔ يم خو تښړيږي زما
دَ زانګو سيل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه واڼي
راله په لاس باندې ګمړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بيا به خاروو ته بوتاوه کومه

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې آخر د لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تیندکه

ګرانه شوه وهړه د پښتو پالنه
پلار یې په سوڼ باندې جرګه کړې وه
لور یې د شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک یې پلوٌ قدرې هم اونهٔ وینې
کورته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان ېې یو نسي جولۍ ته د چا
واڼي نور وړاندې مې نظر نه لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

پـه ژوند کښې ګټه او تاوان څه وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور ېې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائ شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هـر و مـونږ کـره مېلمه نه راځي

رودانې نه پورې کـوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سره لاسونه دې په شرق اوګنې

د ښېښې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نه یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

سارۀ سارۀ اهوونه ځاله کوي
ستا د ځوانۍ تاؤ چې راپوره شي نو
اوبۀ اوبۀ شي تول د داورۍ بتان

زۀ ځۀ تپوس کوم او تۀ ځۀ وائې
یوه خبره دې هم روغه نۀوي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خو ښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دوه دننه

وائې بې ځایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀوي

زۀ یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د غمس
پېغلې انګړ کښې په خړ پوسو شولې

یم د تعبیر د بلا گانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک کفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

مینه دا چې ستا د زړه ښه سه
خو چې زما کړېدوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړگې په ما باندې بېځې تورې دي
کورته په وېره سوده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مه کوه

دومره زېږغلے یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کانو بارانونه کېږي

خبرې پټې پاتې کیږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وایې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوي چې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

○

ما ورته ویل چې کله مه پرېږده خو
منې کېږه نه څکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنګ په خوند یوځې شمه زه
ذره هم خپل سي ته نه پرېږدي ما
شپېرینه ماته مېلوکان ګرځوي

○

دا نه چې پوځ نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په څټې پسې باز پرېږدمه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه راز داري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بس یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د څپانه پټ خو نه دے
درنګ سپېرو پاڼو پرېندېږو څکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته وو ځغوا خطاي
افسوس خو دا دے چې د موږه د کور
درشل که او درېږي ، دیوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړې دې مات شه د پېنزیبو سره

دوې ستم به څه تعبیر کوې څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شیرینه وائې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تهولې خوشحالی اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دي په سر د یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دومره خوږ حق شته په دې ښکلو زما
چې یې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونیسم
دَ ښائسټونو، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو موږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نیسي

ساه راله ډوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ گل سینه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکني. مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې گونگه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څوک تري خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږدې ماړه شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړه شو

○

څومره چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونډې
او جینکی دَ کلي
ما ته پېغورې

○

غم مې لږ سپک شو
ما اینې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوکړي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېړېنې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څوک چه د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوي شړنګي
په هر قــدم څوځوي
د عـاشقو ځړنګي

اور کبې انغښتي
ستا تصـويرونه ګورم
خـوب رانه تښتي

ګور ته دې زړه ځي
ژړنـده د سوال پياله ده بو
چرته کبې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځي ژړه سـتړي پېغـلې
اور ته وردانګي

ځه چې دې بنګل کړم
خـدائے شته د هرې سيمې
خـاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګـنې نو هـر وګـړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویېدو دَ وینو
تنده ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پې دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په داک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ تاتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کوهي به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوې ما
کار داله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

○

سندرې وائې
دا تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مر شومه هائې

Scanned by CamScanner

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووانې پوے شوي
تهٔ چې مَسِین شوې په ما
لاړلې توے شوي

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه چېرته کېښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړي
نهٔ راځي خولې ته بېرته
تسوکلې لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځوانې دې شوخه دهٔ او
تصویر دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشے دستور شو
پانه چې ستا زېړه شوه .
نو ځه دې سُور شو

کور کښې تنها يم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښايم

ژوند څه رنګين شي
درېځې تبنتي په شا
اسمان به شين شي

واڼې کوکو يم
راته پسخېږي تپې
زهٔ هايکو يم

قصه خانې کښې
ښکارې ګډارهٔ مخونه
په آئينې کښې

يم په وسواس کښې
کلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويخ دے

راته بخښتېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو کمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه څه دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځکهٔ ژاړي چې نغمهٔ خو نهٔ دي
خداے شته مرګ ته به دي لاس پړېوځي
چې دَ هټیانو غلا په ټټیټه کوي

اووائي هتول دَ اکیبجن کسے دے
ایټکو ته هسې څوشحالېږي ځله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کیني ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

شپېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ او نه کړې
بچې ئې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ږمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن راياد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځي

ناساپې کړنګه کړي نیاز بینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړهنګکې په لاس کښې مه رانیسه

د زړه درزا مې په اختیار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په یو درز لرې شوه

یوسمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

یوه جګړه کښې زموږ د کلي
خلقو راښکل د ادیرې حدونه
ټول بیا د یو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځایه ما سره ایرې مه وهه
زمه بس زمه وي که هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې او نه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانۍ زېږګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما وویل
د لېونۍ شونډې یو رپ او نیوې

پېغله چې مانه استروېو اخلي
ساه په سکېندو شي ځنځ په ګرانو واني
ستا سوځهٔ خیال دے د وادهٔ باره کښې

په چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختۍ اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نڅوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرینې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خیر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماړي ګلیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لوېږي ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غریب نه کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
ویل یې زه ډېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیریني اوباسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
ګورونه وران کړې چې جوړې سازوې

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

لاس رالره مه راوړه ناداني جيني
بلا کړمي ده په وجود کښې زما
يام چي پسترې چرته لمبه اونکړي

○

ډېر تورزنان به داسي هم اووينئ
چي ئې سرکند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پوري کړي

○

شيرينه اوواني په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا نه يه
ويرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چي څه بلا ئې ته ئې حسه جيني
زما د زړهٔ دَ قيامتونو دروازه
خدايګو دَکاني بت کښې ساه راولي

○

يې دَ سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب دَ چا نيتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پراتيږه

○

دا نظر ونه به تيندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وه کملاڼۍ سم کړ خپلې ثي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانه پښلو ونه مو پراته دي په سر
کاله ته څو که څرته ملا نیغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
څېره یې مه کښې ستومانه به شي
توري څڼې دي که راپاړې شولې

وایم چې ټولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښه رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړې شم

شیرینه اوواېي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربېږي په زړه
ستا هاېکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سرکښي پرېږده د شیطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چې قدم بږدم د کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شیندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوښې نه دي
غريب سړے يم خو ګل ښائستګي زما
د چا عيشونو ته پسخېږه مه نه

○

ګن تصوير ونه شي خواره په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولې نه ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کېږي د ژوند
ځان راته ډېر خدائېګو پيکه ښکاره شي

○

زنه مې اونيسي، ښکلو کېږي وائي
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نيمه شپه ډېر مه اوځه

○

سيند ته ګلونه ورګډار کړي وائي
ځه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رابیکے شي کله،
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسي
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګډو کښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نه و ستا
ښېرینې ما په اسمانونو غوښتې
څه او کړم خدائے را له په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
بیغلې دې تا سره سیالي نه کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبل ئې
کور کښې چې صبب نه وې بي بي ظالمه
دومره ناروا کارونه اخلې له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ربېي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تورسرې شته دے

تا ودهٔ، سارهٔ که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې ټق اونهٔ چوي
تهٔ چې شـبرینې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګن کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زړهٔ دَ تهـول کلي نه نفرت درکوُم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړے
بیا به ترې ګـړې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وېل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپې ینې زړه دے نرم شوے نه دے
نمائشي اوښکې عبث توېوي
کاڼي اوېو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چړګو د بچو بغرې شي
اوښکلي خپلو کښې وېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هاګو باندې بچي نه کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تور سري دې سر توري نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېغلې اوس
کسګي خیرات پسې ، داګې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوم چارې مزدوري هم اونیسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خیال د شهزادګۍ رنګونه
خدای شته چې ټول دې په اوبو وړي ګي

لا به شلمه صدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

وېښل ي راغلله یوویشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې یو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختله ، شپه تېره شوه

تا به وېښل چې مره ژوندې ستا یمه
خو داسې کوې مجبوره دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصویر دې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څهٔ اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنړې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

موږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا دَ څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتي راکوې
ستا په کنارو کښې خو اوسېږمه نه

ورتله مې اووې حیثیت څهٔ دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربناه نهٔ شي څوک
پرتو غانېسو نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندۍ نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ یم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تق اوچوي چې مېچن کښځوي
شپېږنۍ خپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستۍ غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خوندهٔ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي دَ نکهت قافلې
کله دَ ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

ځوله دَ زړ او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هلو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هلو ونه هم وركوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږه سر تېزه ده بد خویه نه ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووانې خان ویل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د ریښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیغې اوځېږي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخوږم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورګو قافله لوټ کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

یاران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پربوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

داسې کله څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شېبې شېبې را اووريږه

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کرېلې نه هم ترخه اوختله

○

يمه په هر ښکلې مئين شېرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

○

وائي جولۍ بد مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځارې دَ بارانونو لاړې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه دوه سپږين ګولۍ خوراکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کارونه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساګ ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک دوزې کوي

ګړې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووائې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوښه دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېدے شې لېونې خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږ مې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اونبکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب يې ژوندي لره خو سوېځ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وهل ئې
پېره د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څهٔ زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تاوده، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي ګلې

شپې ینه ګونجې په تندي راولي
وائي ربښتیا ربښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د نیائیت د فریبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مهٔ ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پښكال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ كړې د قام لېونئ
درنه په لاره تېرېدلې نهٔ شم
تهٔ د وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل كور درونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو لسوناى شېريني
ځان چياله ورنهٔ كړې په لاس ...منه
كښې ونګلونه به دې تپول والوتي

وائي گيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد دېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له شي

ميانه دې په داسې پښتنو بوري شه
پاسي پردې تورسرې او تختوي
بيا ئې د خوېندو خوك تپوس نهٔ كوي

ددې خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه ټپوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوښېدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښهٔ نهٔ وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایه شته د کور اوښې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ دې له څنګه تېرېدلے نۀ شم
هر څۀ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار رابانديې مۀ جوړوه

په مړو حساب دي تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاؤ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوڼې چيړې اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوستله
چې را رواني دي شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوي

په څۀ ناترسۍ اوړېدلے يمه
وائي که بل چاته دې اوکاتۀ نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبۀ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اوله
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
تۀ د هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نهٔ شې

○

اووائې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره وا روي شپېلې کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیرو اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

ستړګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرېږق وهي بانګونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ئې بناه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې ښکلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
ښکلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي ماښامه خوارېږي بيا د مېنې
باران کله لرې چې ستا اوورېږي
نو هسوا کانې مسو د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئیل
ګرانه! که مال دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوروړ اوخته
تا خو د بوتې نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څهٔ کوځ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخُله یمه

ماتېږي کانې تل په کانې باندې
زهٔ حاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګګرانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نهٔ یم
لوږه او تنده وکه وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شسړینې تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدایګو په خوند پسې دَ ژوند راندهٔ شو
اے دَ ځوانئ دَ تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شسړینې دومره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانِي مړګ درته یادېږي که نه

دَ زورآور اوبهٔ په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېده کلي کښې
دَ خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندے لره خوږوب دې کړمه
زهٔ به چکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې تهٔ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سيند ونو نهٔ څم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېنې غوښه بلا ګرمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هرو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رښې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کروندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اوتهٔ

او خاندې غوړ کښې راته اوواڼې پته
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائې تهولي دَ قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنډاګان لوټي او
زمونږه لنګې مېښې پيه نهٔ کوي

○

وائې تر څو پورې به زغم تېرېږم
زهٔ درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لورغې کوي تهٔ

○

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ
دَ محبت غسونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې بېنو باندې درنېږي کله

منم چې کړې محرومې مو دي خو
کلي زمونږه هېروشيما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورېږي شنډې شي

○

مينه اوباسې له زړګو نه وېرې
اوس که اوښان ساتې ښېرينې زما
نو دروازې دې دَ کور ټيټې نهٔ شي

○

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د ښایست رنګونه
ځان زهٔ د مړګ ښختو ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼې تړول د اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هېڅ نهٔ شمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځېږي
خو پلیټېږي نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سر سپین شواو
ته لا د توي پشکال کېدې ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه کنده کنستلې ده چوړ
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه دروازا بې څاپه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خته اوړ لګوي

رب دې دروغ کړي خو ويرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
چوړ په دې کلي کښې چيني اوچې شوې

وېل يې رب دې پکښې خير واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وائي له هر ځا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه او کړمه
رب دې يې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه او غورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

ګوره ګناه ده چې يې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شيطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماښوتن
په ګل ورېښو ليچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګڼې
تا به په دړو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے دَ خاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکه جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدایهٔ شته څنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو ځارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسېږنم
شېرينې څنګ کښې مې وېرېږي ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووائي دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازاد کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سر څکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړې په بې ځايه وخت دې اورتهلم
داسې لل کل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې دارې وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

○

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري

ځوک به پلیت ږنړ ته اوس کاڼي اولي

○

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ خپهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

○

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
ځوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

○

د بې حسۍ هېڅ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ښته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار بنسکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شیریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چړګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پر هېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دهرې بې خوندهٔ بجینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاروکښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپیتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدا شکو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نهٔ وي نو
هاغه به خوندره وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورځې خورَوي

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وېشي ورځې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

ښېرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وهنو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ ځي

Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوی د سر په سپوږی اور لګوي
څوک چې خشاک له ډکور اوبه وهي

د بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغی د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نه شي واورينه شپه ده
منم شېريني ډېره ګرانه ده خو
کټوې چغله کړه د زيتون تېلو کښې

بې وسه شوې یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که او سوزي پښتې نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلې لاړه شي سخت اوړې کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نه شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وے
هلته د کاڼو یارانو نه کښېني

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د سر سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدّس مې له ګناه وېروي
راته چې جنته شي ګلرنګي، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هیڅ لاري د منزل نښته دے
تږي ګېرچاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په وراني جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو دار خطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکې اوبهٔ په ما اوڅښکلې

غلے که ناست یم خو خوځېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانې کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اوکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ ږدمه خو
ښهٔ ته ښه وایمه بد ته به بد وایمه
جهره ، حیات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نبځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلي شوه نو
داسې به سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
ښېرینه وائي دې کښې ښک نښته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارېږي دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ بنایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرهمونه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شې

اومنه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبۍ څرېکې وهلې نهٔ وې
چې لار کښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوندون څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

پـه زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوړه تنده شوه سبوا کلې کښې
دَ ښار په بښنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځه به له ما نه اړولے ؤ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

واپُي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپیرینه واپُي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پیریان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وښلې هرڅهٔ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شېرينې ستا ګيلې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاطرخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اووایې دا ځل راته غږ مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتنې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائې شته چې کاڼه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بیکیانه واڼې

ستا سر تېزې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلي دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنې
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پړېږده د بل په نمړې څخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه ښته چې ساه را له تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنکانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دي او وې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنی
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

○

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

○

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

○

نن راته جهل کښې یو قیدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

○

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څه له يې زهرو باندې اووژنه

زه دَ انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا دَ پيغمبرﷺ رد کوي
نو کوڅه ړب سپي ترېنه ښه ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندي په غوله کښې وي لا
يو زورآور يې بې نښې کسه کړي

اش پړپوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غيرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوّف نه منم

څنګه وې نوره دَ ايمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
ګني مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نه کوم

ګني ښاسُتونه مې په ستر ګو کېنې وي
خو بې وسه يې رانجوړ داسې کړي
لکه د ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حُيايه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مه کوه
چې عقيده يې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ځهرې بدلوي

وصل يې داسې خهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوي په ما
تا جوړ مې پسې شوملې ځکلې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته

راسره داسې ګوته تا اوکړه چې

په غرېدلو ستړګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه

وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ

تا ودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي

خو چې مېلمه راکړه راشي نوبیا

ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم

خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه

تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ

زما ښځې مېوې به دې موسم کښې

دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه

دا تهٔ چې یل یربنړوې اومنه

ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ یه څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا ښینستانهٔ اوکړې
تهوله شپه دې ګډوې حجره کښې

○

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره پـه سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښے هم نهٔ موې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه یه ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

د نرخه مهٔ اوځه د ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېغۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسنې
میاندو ته دا سې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیږے راولي

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په بڼکو ډیر ظلم دے
دوؤ نه سپوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسې مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سپل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چا په نهٔ غوښتلو هېڅ او نهٔ شو
دَ دووُ په تېرکېږي لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور څرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنډې شېريني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

وږی مبارک ورته د زوئ واده شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابي
ناستي له مياشتو نه چي شو کوي

هر څه چي وو خو تا پاڼه چوڼ نه کړه
ناته په شا چا ټپوسه ئي جوړ
داسي چي ځولي پوري دي بچي اوترو

د رسره دا خبره ستا مسمه
که زړه دي تور دے له دنيا ناهمه
نو بيا د کور سفيدي څله کوي

څوک د فطرت لاري نيولے نهٔ شي
زخم چي سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګل اني شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چي مي شونډي ورته اوچيچلې
وښل ئي خپل علاج په وخت دي پکار
ستا په مازغو کښي جوړ چينجي شوے دے

څوک ترېنه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي
راغلهٔ ئي اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چي بيا چاته اوبهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وطن دا لوے احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ دَ ښو کالو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړې

چا له هم نهٔ ورکوې ځاے په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل مخ دَ ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلي
سر به هر څهٔ ته ورپه خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ نیسهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غرغنړه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه ځږی پربږدوه
یتیم که دې هم خدائے خوشحاله کړلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چا ته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
بېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو بانديې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بد ګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه ویني

شیریني دا یو اعتراف یه کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات دونبي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ځکو دریاڅې نۀ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څۀ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library